

*Eucharisztia és Úrvacsora
a magyarországi vallási
kultúrában 1.*

Programfüzet

Eucharisztia és Úrvacsora a magyarországi vallási kultúrában 1.

14. Szegedi Vallási Néprajzi Konferencia
Szeged, 2018. október 11-12.

Helyszín: SZTE BTK Kari konferenciaterem
és a „Bálint Sándor” terem, 6722 Szeged, Egyetem u. 2. fszt.

A fedőlapon Simon András grafikája szerepel

Konferencia program

2018. október 11. csütörtök

Kari konferenciaterem

11.00

A konferencia megnyitása, közreműködik az Argenteus kamarakórus Kovács Gábor karnagy vezetésével

Gyulay Endre nyug. megyés püspök köszöntője
Barna Gábor megnyitó

Sümei József
Krisztus Szent Vérének tisztelete a középkori Magyarországon.

Erős Katalin Renáta
Eucharistia tisztelet a középkori Magyarországon - a búcsú kiváltságok tanúsága

Ivancsó István
Az Eucharisztia tiszteletének ábrázolásai a magyar görögkatolikus egyház liturgikus kiadványaiban

13.00 – 14.00 ebédszünet

14.00

Elnököl: Ivancsó István

E. Gergely Katalin
Eucharisztikus motívumok az irodalomban

Veress Ferenc
Templomi bútorzat és felekezetközi kapcsolatok. Példák Sopronból és környékéről, a 18. századból

Szabó Irén
A proszfora, mint eucharisztikus szentelmény a magyarországi görögkatolikus vallásgyakorlatban

15.30 – 16.00 kávészünet

16.00

Elnököl: Frauhammer Krisztina

Fábián Gabriella
Eucharisztikus áhítatformák Csíkszentdomokoson

Iancu Laura
A "szentség" hatás(mechanizmus)ai a népi vallásosságban.

Perger Gyula
Az Oltáriszentség meggyalázásának emlékeztetői

18.00 szentmise és zsoltosma a szeged-alsóvárosi ferences templomban

19.00 Dr. Csanádi László orgonaművész, főiskolai tanár hangversenye
J.S. Bach: a moll Prelúdium és fuga BWV 543
-Ichrufzudir,... BWV 639

Pikéthy Tibor: "Most lett a kenyér" Prelúdium, Interlúdiumok, Postlúdium Op.
26

Liszt F.:Ora pro nobis
C. Franck: D dúr Sortie

20.00 baráti beszélgetés a néprajzi tanszéken tea és zsíroskenyér mellett

2018. október 12. péntek Kari konferenciaterem

9.00
Elnököl: Perger Gyula

Lakatos Adél
Oltáregyletek a Kalocsa-Bácsi főegyházmegyében

Horváth István
Adatok az Oltáriszentség társulatok gazdasági működéséhez

Tengely Adrienn
Az Oltáregylet Pécssett

10.30 – 11.00 kávészünet

11.00
Elnököl: Tengely Adrienn

Glässerné Nagyillés Anikó

„Jöjjetek hozzám mindnyájan...” Eucharisztia tisztelete a szívgárdában

P. Szalay Emőke

A református úrvacsora liturgikus tárgyai

Vörös Éva

Rigmusos teológia, versbe szedett kegyesség

12.30 – 13.30 ebédszünet

13.30

Elnököl: Horváth István

Frauhammer Krisztina

Imakönyvek, imalapok, elmélkedések az Oltáriszentségről

Miklós Réka

„Uj dallama és zenéje Pály Lajostól” - A topolyai kéziratos kántorkönyvek
áldozási énekei

Barna Gábor

A Mezey kántorok eucharisztikus énekei

15.30 Zárszó, Barna Gábor

Az előadások kivonatai

Barna Gábor

A Mezey kántorok eucharisztikus énekei

A 19. és a 20. század fordulóján működő Mezey kántorcsalád több tagja jelentette meg nyomtatásban működési helyeinek (Óbecse, Kunszentmárton, Szentés) katolikus népénekeit. Ezek a könyvek, valamint a kézíratos kottás énekeskönyvek számos eucharisztikus éneket megőriztek. Egy részük a kor népszerű és elterjedt kiadványaiban szerepel, más részüket azonban a kántorok szerezték. Az előadás ezeket elemzi elsősorban az eucharisztikus tisztelet oldaláról, azaz funkcionális szempontból. Az énekszövegek híven tükrözik az eucharishtiáról szóló katolikus tanítást.

Erős Katalin Renáta

Eucharisztia-tisztelet a középkori Magyarországon – a búcsú kiváltságok tanúsága

A középkori hazai Oltáriszentség tisztelet formáinak és jelentőségének feltárására kiváló lehetőséget biztosít a vezeklés enyhítését szolgáló búcsú kiváltságok vizsgálata. Azok a búcsúlevelek, melyek Szent Vér ereklyét őrző helyeknek vagy valamilyen oltáriszentség tisztelettel kapcsolatos vallásos szokásbúcsúval támogatott népszerűsítéséről szólnak, képet adnak a kor Eucharishtiával kapcsolatos vallásiformáiról, hiszen az oklevelek narrációjában ezekről pontos leírás található. Hasonlóan hasznos forrásnak bizonyulnak azok a búcsúlevelek, melyek Krisztus Teste ünnepre szólnak, hiszen segítenek az ünnep hazai elterjedtségét meghatározni. A téma szempontjából külön érdekességgel szolgálnak azok a Krisztus Szent Testéről és Szent Véről szóló imák, melyekhez népszerűsítés céljából – többnyire csupán vélt – búcsúmennyiségeket kapcsoltak úgy hazánkban, mint Európa más országaiban.

Fábián Gabriella

Eucharisztikus áhítatformák Csíkszentdomokoson

Az előadás Csíkszentdomokos közel másfél évszázados, a 20-21. század folyamán jelentkező eucharisztikus áhítatgyakorlatát kívánja áttekinteni. A vizsgált időszak első felében az oltáriszentség, valamint a Jézus Szíve tiszteletet szorgalmazó pápai, valamint püspöki körleveleknek, rendeleteknek, valamint az erdélyi ferencesek működésének köszönhetően többfajta (egyéni, közösségi) eucharisztikus ájtatosság terjedt el a területen. Ezek közül (pl. örökös szentségimádás, éjjeli szentségimádás) vannak, amelyek egyéni, valamint helyi közösségi igény, továbbá az egyházmegye megújuló központi rendelete folytán napjainkig fennmaradtak. Az újabb keletű, leginkább az 1989-es politikai

változások után jelentkező áhítatformák a korábbiakkal ellentétben leginkább laikus kezdeményezésre születtek, és nem minden esetben rendelkeztek egyházi jóváhagyással. Az előadás ezen ájtatosságok rövid ismertetése mellett a gyakorlói kört, valamint létrejöttük és fennmaradásuk okait igyekszik vázlatosan elemezni.

Frauhammer Krisztina, MTA-SZTE Vallási Kultúra Kutató Csoport **Imakönyvek, imalapok, elmélkedések az Oltáriszentségről**

Előadásomban az Oltáriszentség tiszteletét segítő, 19. és 20. században kiadott imakönyveket, imalapokat és elmélkedés gyűjteményeket kívánom áttekinteni. Célom, hogy a kiadványok különféle műfajú szövegeit felhasználva rajzoljak képet a korszak eucharisztikus lelkiségéről. Megragadható-e ebben valamely, a korra jellemző megkülönböztető sajátosság? E kérdés megválaszolása kapcsán arra is szeretnék kitérni, hogy hogyan illeszkednek a kijelölt időszak áhítatgyakorlatai az évszázados hagyománnyal rendelkező Eucharisztia tiszteletbe. A források tartalmi elemzésétől azt is remélem, hogy körvonalazható lesz a válasz arra a kérdésre, hogy a polgári átalakulás modernizálódó társadalmában és vallási életében hol jelölte ki az egyház az Oltáriszentség tiszteletének a helyét és szerepét?

E. Gergely Katalin **Eucharisztikus motívumok az irodalomban**

A kenyér és bor, mint a táplálkozási kultúra alaptényezői, már az ókortól kezdve ismert motívumai az irodalomnak. Az ószövetségi Szentírás történetei, a görög mitológia Dionüszosz-kultusza, az ókori és újkori költők bordalai, a kánai menyegző ünnepi alkalma mind-mind arra utalnak, hogy a bor nemcsak megvidámítja a szívet, hanem fontos itala az emberi élet ünnepeinek és hétköznapijainak. Ugyanilyen mindennapi eledel a kenyér, a legegyszerűbb életadó táplálék a gabonatermesztő kultúrák népeinek. Az egyik legismertebb ima a Jézus által tanított Miatyánk, melyben a mindennapi kenyérért könyörgő fohász is helyet kapott. Ez az ima több költőt is megihletett, megírták saját Miatyánk-parafrázisukat. Babits Mihály Eucharisztia című verse a legismertebb, mely nem a kenyér és a bor motívumot használja, hanem Test és Véreként nevezi meg a köztünk maradó Istent. A verset az 1938-as Eucharisztikus Világkongresszus ihlette, a Nyugat című folyóirat 1938. júniusi számában jelent meg.

Gläserné Nagyillés Anikó

„Jöjjetek hozzám mindnyájan...” Eucharisztia tisztelete a szívgárdában

„Jézus Szíve nemcsak az Oltáriszentségben van jelen. Minden tanítását Szent Szíve szeretetének köszönhetjük. Ránk nézve különösen az Oltáriszentségben van jelen, bár az Oltáriszentségben nemcsak Jézus Szíve, de az egész Jézus van jelen.” – írta Csávossy Elemér. A Jézus Szíve tisztelet kapcsán, így a szívgárdában is nagy hangsúlyt fektettek az Eucharisztia tiszteletére. A szívgárdában az eucharisztikus nevelés célja Jézus Szíve által az Oltáriszentséghez vezetni a gyermekeket. Ez a gyakorlatban főként a gyakori szentáldozásban valósult meg, illetve ezt erősítette a Jézus Szíve tisztelethez kötődő első péntek megőrzése. Arra tanították a gyermekeket, hogy a gyakori szentáldozás által a gyermek megtanul „Jézussal egyesülni”, vagyis felnőttként is a hitét felvállaló és gyakorló katolikusként élni. Úgy gondolták, hogy a gyermek lelke fogékonyabb erre, mint a felnőtteké, ezért szorgalmazták az eucharisztia minél hamarabb történő megismerését.

Horváth István

Adatok az Oltáriszentség társulatok gazdasági működéséhez

Az egri egyházmegyében működő 53 oltáriszentség társulat működött eltérő vagyonnal és gazdasági lehetőséggel. A legszegényebb társulatok gyakorlatilag nincstelenek voltak, még a szabályzatban előírt tagnyilvántartó könyvvvel sem rendelkeztek. A következő csoport azok a társulatok tartoztak, mely a kötelező felszerelési tárgyakon kívül, már kisebb 20-50 forintos vagyonnal rendelkeztek. A már jelentősebb vagyonnal rendelkező társulatok, földbirtokkal – szőlőkkel, szántóföldekkel – rendelkeztek, és a készpénz vagyonul egy részét már kamatra kölcsönözték. A leggazdagabb társulat – az egri anyatársulat – már több ezer forinttal rendelkezett. A vagyonát a különböző kegyes alapítványoknak köszönhette.

Iancu Laura

A Szentség fegyverei. Az Oltáriszentség szimbolikája és hatásmechanizmusai a vernakuláris vallásosságban...

Előadásomban az Oltáriszentség képzet- és szimbólumkörét, a vallásosságban és a mágikus gyakorlatokban megjelenő szakrális, ill. „rontó” rítusait, valamint a családi és a társadalmi kapcsolatok terén nyomon követhető hatásait igyekszem számba venni. A téma kifejtésére egy moldvai magyar faluban folytatott terepmunka során gyűjtött néprajzi adatok ismertetése és elemzése révén teszek kísérletet. A közösség vélekedése szerint – helyi megnevezéssel – a Szentség a hit legelvontabb és a vallás legszakrálisabb eleme. Részben ennek a hitnek a következménye az, hogy két (ellentétes) viszonyulási mód figyelhető meg: a

bűntudat okán egyesek megvonják maguktól az Oltáriszentséget, mások, a végzetes kiszolgáltatottság miatt napi rendszerességgel magukhoz veszik. A liturgikus térben és a templom terén kívül megjelenő Szentség egymást átfedő és egymástól eltérő „alkalmazási” módjainak a vizsgálata a hétköznapi vallási élet sajátos működésére, azon belül a spontaneitás jelentőségére is rávilágít.

Ivancsó István

Az Eucharisztia tiszteletének ábrázolásai a magyar görög katolikus egyház liturgikus kiadványaiban

A magyar görögkatolikus liturgikus kiadványok külön színfoltot képeznek egyházban, melyeknek immár tekintélyes gyűjteménye létezik. Ezeket áttekintve viszonylag sok Eucharisziára vonatkozó ábrázolással lehet találkozni. Több kategóriába lehet csoportosítani őket: 1) reprodukciók; 2) képi megjelenítések; 3) szimbolikus ábrázolások; 4) díszítések; 5) a liturgikus cselekmények megjelenítései. – Ami miatt izgalmas a téma: 1. Még feltáratlan terület, nem foglalkoztak vele; 2. nincs szakirodalma, éppen ezzel kezdődne el; 3. A képi megjelenítésnek (lásd az ikonok világa) különösen nagy jelentősége van a bizánci egyházban, így a magyar görög katolikus egyházban is. Viszont ez utóbbinak sajátos történelmi helyzetéből fakad, hogy a vizsgálandó területen kevés a valódi ikonikus ábrázolás.

Lakatos Adél

Oltáregyletek a Kalocsa-Bácsi főegyházmegyében

A Kalocsai Központi Oltáregylet 1897-ben alakult meg Császka György érsek (1891-1904) támogatásával. Alig egy évtized alatt megszervezték fiókegyesületeit az érsekség plébániáinak jelentős részén. Az egyházmegye Oltáregyletei 1899-ben szakadtak el a budapesti Központi Oltáregyesülettől és kerültek közvetlen a római központ felügyelete alá. Ettől kezdve a Kalocsai Központi Oltáregylet irányította- koordinálta a plébániákon folyó oltáregyleti munkát. Adományaival folyamatosan támogatta az érsekség 19. század végén-20. század elején szerveződő, szegényebb egyházközségeit. Megszervezte a már nem használatos, rossz állapotú és emiatt kiselejtezésére ítélt liturgikus tárgyak és textilek összegyűjtését, javítását és szétszétadását. Az Oltáriszentség tiszteletének terjesztésével pedig hozzájárult az egyházmegye lelki megújulásához. A Kalocsa-Bácsi Főegyházmegyében működő Oltáregyletek történetének kutatásához a Kalocsai Főegyházmegyei Gyűjtemények nagyon jó forrásadottságokkal rendelkeznek. Ilyen fontos források a Kalocsai Főegyházmegyei Levéltár egyházkormányzati és plébániai iratai, valamint a Kalocsai Főszékesegyházi Könyvtár Kézirattárában őrzött 1897-1922 között vezetett oltáregyleti anyakönyv és a kalocsai Központi Oltáregylet 1897-1930 közötti jegyzőkönyve.

Miklós Réka

„Uj dallama és zenéje Pály Lajostól” - A topolyai kéziratok kántorkönyvek áldozási énekei

A bácsstopolyai Sárlos Boldogasszony plébániatemplom szekrényének tartalma a 19-20. század jelentős helyi himnológiai dokumentáció forrása. A többgenerációs kottatár jelentős hányada kéziratok kántorkönyv, melyekről még semminemű szakszerűfelmérés vagy kutatás nem készült. Az itt rögzített, jórészt Mária-Terézia, majd II. József-féle egyházzenei reformokon alapuló, ún. magyar „jozefinista” repertoár továbbélése s késői, II. vatikáni zsinatig való használata, valamint a topolyai kántorok sokrétű, stílusformáló tevékenysége jelentős pedagógia- és kultúrtörténeti jelentőséggel bír. Jelen előadás a topolyai kántorok által rögzített áldozási énekek kiválasztását, felhasználását, egyéni és korízlás szerinti módosításait vizsgálja az adott zenei-liturgiai kontextusban.

Perger Gyula

Az Oltári Szentség meggyalázásának emlékeztetői

A katolikus megújulás korában egységesített, s a II. Vatikáni Zsinatig folyamatosan „enyhített” Codex Iuris Canonici még jelen formájában is a súlyosabb büntetendő cselekmények közé sorolja az Eucharisztia meggyalázását. Az Eucharisztia ledobása vagy eldobása, vagy az Eucharisztia szentségtörő célra való elvitele olyan bűncselekmény, amelynek elkövetőjét az 1367. kánon szerint „önmagától beálló kiközösítés sújtja, amelynek elengedése az Apostoli Szentszéknek van fenntartva”.

Győrött – a még élő legszigorúbb szabályozás idején – két ilyen szentségtörő cselekedet is történt. 1729-ben, az Únapi körmenet során, a vár őrei kiverték a pap kezéből a Monstranciát. A földre hullott Ostyát a körmenet résztvevői vétlenül ugyan, de megtaposták, így mind a katonák, mind a polgárok szentséggyalázást követtek el.

Harminc év múlva Seregély István nemesember és társai vérszerződést kötöttek, hogy az ördög segítségével kincseket szerezzenek. Mivel a varázsláshoz szentelt ostyára is szükségük volt – azt megszerezve és felhasználva – szentségtörést követtek el.

Mindkét eset az egyházi bíraskodáson kívül a világi bíróságokat is megjárta. Bár az ítéletek különbözőek voltak, közös vonásukként a szentségtörések elkövetőinek egy-egy emlékeztető szobrot is kellett állíttatniuk bűnük emlékeztetőre.

Az 1731-ben elkészült Frigyláda-, illetve az 1764-ben felállított Szent Mihály szobor – bár a közösség tagjainak többsége mit sem tud ezekről – napjainkig emlékezteti a város lakóit az Eucharisztia szentségére.

Sümegei József

Krisztus Szent Vérének tisztelete a középkori Magyarországon.

Jézus Szent Vérének tisztelete a középkori jámborság sajátos megnyilvánulása. Európában a 12-15. század között élte a virágkorát, s a művészet mellett leginkább a búcsújáró hagyományban érhető nyomon. A tisztelet gyökerei Magyarországon is a keresztes hadjáratokra, az Úrnap ünnepének bevezetésére az egyetemes egyházban, valamint az Eucharisztia nyilvános tiszteletében bekövetkezett változásokra vezethetők vissza. A kultusz nyomai, a gyér forrásanyag ellenére a magyar vallásos gyakorlatban is kimutathatóak. Az imádságirodalom mellett elsősorban a Szent Vér kegyhelyek elterjedésében, virágzásában mutatkoznak meg.

Szabó Irén

A proszfora, mint eucharisztikus szentelmény a magyarországi görögkatolikus vallásgyakorlatban

Előadásomban a görögkatolikus egyházban használatos oltárkenyér, a proszfora készítését, az ehhez kapcsolódó szokásokat, az egyházi előírások mellett kialakult változatait mutatom be. A görögkatolikus egyházban a szentmise áldozat során használt oltárkenyeret hagyományosan a pap felesége készíti. Áttekintem az ettől eltérő gyakorlatot és ennek sajátosságait. A készítés módja, eszközei az egyház előírásainak betartása mellett is nagyváltozatosságot mutatnak. A szentmisében használt proszforát a nagy ünnepek előtt önálló szertartás, az ún. lítia keretében áldják meg. Ennek gazdag tárgy együttese a lítiás készlet.

Az oltárkenyér szentmisében fel nem használt részeihez gazdag liturgikus és paraliturgikus szokásanyag kapcsolódik. Áttekintem a népi gyakorlatban eucharisztikus szentelményként tekintett proszfora népi felhasználási módjait is.

P. Szalay Emőke

A református úrvacsora liturgikus tárgyai

A református egyház úrvacsorai felszerelési tárgyait nem szabályozzák liturgikus előírások. A hívek az évszázadok során olyan edényekkel és terítőkkel tisztelték meg templomaikat, amelyeket szépnek és értékesnek találtak, így a legelterjedtebb asztali edények és textíliák szolgáltak az úrvacsora osztás alkalmával. Az úrasztali edények ötvösmunkák és ónedények, kerámiák, a terítők asztali abroszok, patyolat keszkenők, selyemkendők. A 15-18. századból számos emlék maradt fenn a református templomokban, amelyek az iparművészet és népművészet kutatásában kiemelkedő fontosságúak.

Tengely Adrienn

Az Oltáregylet Pécsett

Az első Oltáregyesületet 1849-ben Brüsszelben Meuss Anna bárónő alapította az Eucharisztia kiemelt tiszteletére. Pécsett a társulat 1899-ben alakult meg, mely az eredeti célkitűzésnek megfelelően két irányban fejtett ki működést: egyrészt az Oltáriszentség szeretetét kívánta terjeszteni szentbeszédnek, közös imádkozások és évenként megtartott lelkigyakorlatok által, másrészt pedig adományok gyűjtésével és egyházi ruhaneműk készítésével a szegény templomokat kívánta segíteni, ennek érdekében saját „műhelyt” is fenntartott, ahol a tagok varrtak és hímeztek. A szervezet anyatársulatnak számított, hatásköre a szegény templomok felszerelését illetően az egész egyházmegyére kiterjedt, ahol csaknem minden nagyobb plébánián működtek fióktársulatai. A társulat taglétszáma az 1920-as évek közepén meghaladta a 800 főt, így ez az egyik legnépszerűbb hitbuzgalmi szervezetnek számított a városban.

Terdik Szilveszter

A kivottól a tabernákulumig

Az Eucharisztia őrzésének változó gyakorlata a görögkatolikusoknál (18. század)

A magyarországi görögkatolikus közösségek szentségi gyakorlatában a 18. század közepétől kezdve több jelentős változás érzékelhető. Ezek közé tartozik az oltár formájának átalakulása is, amely az Eucharisztia külső tiszteletére vonatkozó latin gyakorlat fokozatos integrálásának eredménye: lassan kiszorul az Eucharisziára őrzésére szolgáló, megszokott kisméretű „kivot”, s átadja helyét a tabernákulumnak. A folyamat egyes fázisait, okát, a szemléletváltás hátterét korabeli írott források (zsinati és vizitációs jegyzőkönyvek), valamint a fennmaradt emléktárgyak fényében kísérem meg felvázolni.

Veress Ferenc

Templomi bútorzat és felekezeti kapcsolatok. Példák Sopronból és környékéről, a 18. századból

Az 1674. évi templomfoglalást követően a katolikus egyház visszaszerezte vezető szerepét az evangélikus többségű Sopronban. A szakrális berendezés pótlására szükség volt: legkorábban a jezsuiták által birtokba vett Szent György-templom, vele párhuzamosan pedig a sopronbátfalvi pálos kolostortemplom bútorzata újjult meg. A domonkos rend 1719-től felépült templomába és a Szent Mihály-plébániatemplomba az 1730-as években került új berendezés, a ferencesek által gondozott Miasszonyunk-templom pedig az 1750-es években nyert rokkó szellemű bútorzatot.

A katolikus barokk szakrális építészet és bútorművesség virágzását megtörte II. József türelmi rendelete: a bánfalvi pálosok berendezését eladták, főoltárukat a kaboldi evangélikus templom fogadta be. Ugyanígy az újonnan épült soproni evangélikus nagytemplom a Bécs melletti kahlenbergi feloszlatott kamalduli remeteség templomából szerezte baldachinos főoltárát. A szakrális bútorzat tulajdonoscseréje elgondolkodtat a felekezetközi kapcsolatokról, hiszen a katolikus egyház egykor erőszakos úton került újra birtokába templomainak, az elkészült katolikus bútorzatot később pedig evangélikusok vették meg.

A 18. század (III. Károly és Mária Terézia uralkodása) az építkezés korszakának tekinthető, noha a felekezetek közötti súrlódások előfordultak, például a Sopron vármegyei artikuláris helyen, Vadosfán, ahol egy katolikus kápolna építése miatt kitört verekedés következménye bírósági eljárás és egy új katolikus templom építése lett (1751–1757). Az eset nyomán gazdag paszkvillusirodalom bontakozott ki, amelyben megjelennek a két felekezet közötti doktrinális különbségek is.

Vörös Éva

Rigmusos teológia, versbe szedett kegyesség

Manapság a református kegyesség – különösen a nagyvárosi – erősen balagyfélétkés. A Bibliakörökben a hívek szeretnek „agyalni” egy-egy szentírási történeten. Az ún. igazság-keresés a meghatározó, az ellentmondások egymásnak feszítése, a hitmegélés komplexitásának megjelenítése.

De hogyan néz ki ez az erdélyi Györgyfalván, ahol Bibliáról beszélni, saját szavukkal imádkozni a négy-hat elemi végzett idősök nem tudnak, de gond nélkül elmondanak a témába illő tíz-húsz versszakos költeményt, amit a helybeli fűzfapoéta gyártott vagy valamilyen egyházi lapban, verses kötetben találtak. Bizonyítva ezzel a magas kultúra és a népi kultúra egymásra találását, és azt is, hogy Istenről beszélni csak ünneplőbe öltöztetett szavakkal lehet – az egyetemes papság jegyében. Vannak, akik még ma is, még 70 év fölött is – meg-meg tanulnak egy-egy verset, mikor minek van itt az ideje, milyen ünnep következik, vagy éppen milyen belső kérdés, lelki válság keresi a megválaszolódást. Ezek közé tartozik az úrvacsorás vers is – amit a 87 éves Pendzsi néni mond el – aminek nem is annyira a krisztológiai, mint etikai vonatkozásai érdekesek.

Egy debreceni magyartanár nő reflexiója szerint „Ennek a letűnt világnak a gyermeki egyszerűsége, hite fájdalmasan szembesít bennünket, ma élőket, mennyire elszegényedtek a mindennapjaink... Ott még ott nem választódtak szét a dolgok, Isten mindent átjárt, profánt és szakrálist egyszerre. Megszegényültem mint magyartanár is. Mennyire elfelejtkeztünk a megtanult szövegek megtartó erejéről!”